

In gesprek met José van Reijen, de nieuwe voorzitter van de NVGP

De NVGP heeft sinds de Algemene Ledenvergadering van 7 juni 2017 een nieuwe voorzitter: José van Reijen. Nog maar nauwelijks in functie en voordat ze ook nog maar iets heeft kunnen doen, ga ik met haar in gesprek om te weten te komen hoe zij naar de groepstherapie en groepsdynamica in het algemeen en de NVGP in het bijzonder kijkt.

Door **Arnout ter Haar**, hoofdredacteur van dit tijdschrift.

Wat opvalt is dat José van Reijen haar sporen binnen de vereniging – en trouwens ook elders, met name binnen de VGCT en als docent bij de RINO – al ruimschoots heeft verdiend. Zo zat zij ruim tien jaar in de redactie van dit tijdschrift en was zij tegelijkertijd actief in de opleidingscommissie. Als ik haar vraag wat haar heeft doen besluiten weer een nieuwe klus te aanvaarden, en of ze getwijfeld heeft om dit te gaan doen, is het even stil voordat ze antwoordt. ‘Ik vind de NVGP een goede club, een club die staat voor het belang van de groepstherapie, en de NVGP en de groepstherapie verdienen het dat we ons inzetten voor mensen die groepstherapie bedrijven. Ik heb niet getwijfeld, maar wel mezelf afgevraagd of ik genoeg van deze vereniging houd om me er voor een aantal jaar als voorzitter aan te verbinden en daarin te investeren. En dat is zeker het geval.’

Doelen

‘Ik heb voor de komende jaren een paar aandachtspunten of doelen bedacht waar ik wat mee zou willen doen. Allereerst vind ik het heel belangrijk dat we ons gaan richten op de nieuwe – of beter gezegd de huidige –

generatie ggz-professionals, dus ook de aankomende groepstherapeuten. Ik wil dat de NVGP een open vereniging is waar mensen zich welkom voelen, waar mensen gefaciliteerd kunnen worden in hun werk, en waar ze anderen kunnen ontmoeten met wie ze kunnen sparren over allerlei zaken die ze in het werken met groepen kunnen tegenkomen.

*'Ik vind dat wij meer
toenadering kunnen zoeken
tot specifieke en relatief
nieuwe stromingen,
en ons dienstbaarder
daaraan zouden kunnen
opstellen'*

Die openheid is er op zich wel, maar misschien spreken we binnen de vereniging nog te veel de taal van vroeger, en sluiten we te weinig aan bij nieuwe methoden van psychotherapie die ook nog eens heel vaak in groepen aangeboden worden. De ggz verandert fundamenteel. Denk niet alleen aan de nieuwe methodegerichte groepen, maar ook aan het werken met FACT-teams en met zelfsturende teams, wat om nieuwe vormen van samenwerken vraagt. Daar liggen kansen voor ons.

'Ook zou ik graag zien dat wij onze opleidingen meer kunnen integreren in de BIG-opleidingen. Je zou willen dat onze basis-cursus in alle GZ-opleidingen aangeboden wordt, en onze specialistische cursus in alle KP- en PT-opleidingen, wat immers past bij het specialistisch karakter van deze opleidin-

gen. Je zou ook willen dat in alle opleidingen tot psychiater groepsdynamica onderwezen wordt. Daarnaast zou ik willen dat het afmaken van onze groepstherapie-opleiding interessanter en aantrekkelijker wordt voor mensen die net klaar zijn met de BIG-opleiding. Soms lijkt het erop dat zij dan eerder kiezen voor andere specialistische registraties zoals die van de schematherapie, MBT of VGCT. Het na de BIG-registratie doormoeten naar onze vereniging zou net zo aantrekkelijk moeten worden. Dat kunnen we doen door interessante aanvullende modules te ontwikkelen, die passen bij het niveau dat deze mensen door hun BIG-opleiding al in huis hebben en waarmee ze bijvoorbeeld binnen een jaar lid van onze vereniging kunnen worden. Het lijkt me helemaal geen gek idee om in dit kader eens met onder meer de vereniging voor schematherapie en MBT te gaan praten om te kijken of we cursussen en modules wederzijds kunnen gaan accrediteren of anderszins kunnen samenwerken. Daarnaast is het natuurlijk belangrijk deze BIG'ers te vertellen hoeveel meerwaarde ons lidmaatschap voor hun werk kan hebben, bijvoorbeeld als je wordt gevraagd voor teambegeleiding of als je supervisie gaat geven.'

Attitudeverandering

'Bij het lesgeven over groepstherapie kom ik zeer geïnteresseerde cursisten tegen die in het werken met groepen met veel dilemma's geconfronteerd worden. Zo moeten zij bijvoorbeeld groepen opstarten volgens een bepaalde methode omdat de instelling daarover een afspraak heeft gemaakt met de verzekeraar, of zij moeten op korte termijn dezelfde groepen volgens een andere methode behandelen, of de groep komt

steeds niet vol, of *alle* nieuwe patiënten moeten in de groep. Ik zou willen dat deze groepstherapeuten bij dit soort dilemma's onze supervisors, onze vereniging, en straks de richtlijnen die we aan het ontwikkelen zijn gemakkelijk kunnen vinden. 'Het gebeurt nogal eens dat zo'n schematherapiegroep of MBT- of CGT- (AFT-, IPT-) groep alleen vanuit dat specifieke kader gesuperviseerd wordt. Als wij goed aansluiten bij de vragen van deze groepstherapeuten, met respect voor de specifieke kracht van die methode, kunnen we hierin veel bieden. Ik vind dat wij meer toenadering kunnen zoeken tot die specifieke en relatief nieuwe stromingen, en ons dienstbaarder daaraan zouden kunnen opstellen. Misschien zijn we een lange tijd wat afstandelijk of zelfs wat hooghartig geweest door te zeggen: 'Het is een schande dat iedereen maar groepen doet zonder enige kennis van de groepsdynamica!' Je zou evengoed kunnen zeggen: 'Het is bijzonder knap dat ze zonder die kennis toch groepen doen – en vaak doen ze het goed en met hart en ziel – hoe kunnen we hen daarbij helpen en ondersteunen?' Dat vraagt om een attitudeverandering van onszelf. 'Een ander doel zou zijn om het wetenschappelijk onderzoek naar effectiviteit of vormen van groepstherapie meer te stimuleren vanuit onze vereniging. In de KP-opleiding moet er wetenschappelijk onderzoek gedaan worden, maar zelden wordt er in dat kader een onderzoek naar groepstherapie gedaan. Dat heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat onderzoek doen naar groepstherapie ingewikkeld en complex is, en dat al snel het idee ontstaat dat dat binnen een KP-opleiding niet haalbaar is. Maar wij zouden dat wel kunnen vergemakkelijken. We zouden gepromoveerden en promovendi binnen onze vereniging kun-

nen vragen hierin te investeren, een van hen heeft zich al met dit idee bij mij gemeld. Zij kunnen elkaar en de vereniging bevruchten met hun ideeën en ervaringen, maar ook een faciliterende rol spelen voor dergelijk opleidingsonderzoek. Ook de huidige wetenschapscommissie zou daarin een bijdrage kunnen leveren. Het is jammer dat aan de universiteiten het onderzoek naar groepstherapie nagenoeg verdwenen is.'

Vergrijzing

Het ledental van de NVGP loopt al jaren gestaag terug en een groot deel van de leden is 55+. Hoe krijg je de nieuwe generatie binnen en hoe voorkom je dat de oudere generatie zijn lidmaatschap opzegt op het moment dat ze stoppen met werken?

'Daar heb ik geen kant-en-klare oplossing voor. Veel van onze actieve leden zijn inderdaad rond de vijftig jaar oud, en dat maakt een gezonde leeftijdsverdeling binnen een vereniging kwetsbaar. Dat heeft ook te maken met het feit dat dertigers vaak nog met hun BIG-opleiding bezig zijn en bovendien veel energie moeten stoppen in hun carrière, relatie of gezin. Pas als dat allemaal een beetje vorm gekregen heeft, komt er ruimte om je nog eens verder te ontwikkelen op het terrein van bijvoorbeeld de groepstherapie. Een gevolg hiervan is dat je enerzijds al een behoorlijke staat van dienst hebt opgebouwd op het werk en in de maatschappij, maar dan bij onze vereniging weer onderaan de ladder moet beginnen, en feitelijk als jonkie in de hiërarchie gezien wordt. Dat is geen aantrekkelijke positie. Ik heb daar zelf ook moeite mee gehad. 'Wat betreft de oudere generatie leden: tijdens de laatste ledenvergadering werd

geopperd om iets als Vrienden van de NVGP op te richten, om gepensioneerde leden tegen een gereduceerd tarief toch bij de vereniging betrokken te houden. Dat is een sympathieke gedachte, het onderzoeken waard. We zullen dit in het licht van de hele lidmaatschapsstructuur moeten bekijken, het gaat dan om binding en ook om geld. We hebben voor gepensioneerden al een gereduceerd tarief, en we hebben op dit moment wel meer dan tien lidmaatschapscategorieën. Krijgen we zo niet te veel soorten leden?

'Waar het gaat om de inhoud wil ik hier wel benadrukken dat het heel goed is om de kennis en kunde van de oudere generatie te behouden en ook in te zetten. Tegelijkertijd moeten we juist de jongere generatie – die ook vaak sturende functies heeft in de ggz – meer ruimte en kansen geven, bijvoorbeeld door ze sneller les te laten geven, of zitting te laten nemen in een wetenschapscommissie, congrescommissie of redactie. Wat betreft nieuwe aanwas: we moeten nieuwsgierig zijn naar de nieuwe generatie. Iedereen die groeien doet is welkom, ook als ze geen opleiding willen gaan doen.

'Afgelopen jaar heeft de vereniging een prima plan bedacht om meer aan te sluiten bij de BIG-structuren en kwalificaties binnen de ggz: er komt een basislidmaatschap dat je gemakkelijker kan bereiken en waarmee je er ook volledig bij hoort. Daarna volgt dan het specialistisch lidmaatschap, vergelijkbaar met het huidige 'gewone' lidmaatschap. Ik kan me hier helemaal in vinden. Ook wordt door de OC gewerkt aan helderder criteria voor de toegang tot het supervisorschap en cursusgeverschap, door competenties te omschrijven. Mijn wens zou zijn de route naar het opleiderschap inderdaad eenvoudig en transparant te maken, vooral door te

stimuleren en uit te dagen en niet te zeer in een modus van controle en betweterigheid te gaan zitten. Mijn persoonlijke opvatting is dat we de screening (waarin je toch altijd het risico loopt datgene wat je niet kent lager te waarderen, of risico loopt op ons-kent-ons-fenomenen) dan achter ons kunnen laten, dit past niet bij een open moderne vereniging. In zijn algemeenheid zouden we ernaar kunnen streven onze reglementen – niet alleen betreffende de lidmaatschappen, maar ook wat betreft de cursussen – zo eenvoudig mogelijk te maken, en afgestemd met andere verenigingen, de BIG-structuur, en de FGzPt.'

Bestaansrecht

Kan er gezien het teruglopende ledental een moment komen dat het bestaansrecht van de NVGP ophoudt? Je zou dat vanuit een financieel oogpunt kunnen benaderen – bij te weinig leden zijn er te weinig inkomsten om de vereniging rendabel te houden – maar misschien is er ook een ander perspectief om naar het bestaansrecht te kijken?

'We bestaan natuurlijk niet voor onszelf, we hebben als doel de kennis en ervaring over groepstherapie en groepsdynamiek levendig te houden, te verbeteren en over te brengen, zodat onze patiënten de kwalitatief goede zorg krijgen waar ze recht op hebben. Pas als de kwaliteit van de groepstherapie in alle BIG-opleidingen, maar ook geïntegreerd in de specifieke methodieken zoals MBT en schematherapie voldoende geborgd is, pas dan zou ons bestaansrecht ophouden. Maar dat is uiteraard puur theoretisch. Het geeft ook aan dat we nu wel degelijk bestaansrecht hebben, omdat die borging niet vanzelfsprekend is en ook niet vastgelegd is met andere partijen. Wat mij wel opvalt is dat iemand als

Karterud, die op ons voorjaarscongres sprak, vanuit de individueel gerichte MBT gewoon aan de slag gaat in groepen en hier ook over publiceert. Hetzelfde geldt voor Farrell & Shaw, die in hun boek over groepstherapie uitgebreid ingaan op de kracht van de groep, maar dan vanuit schematherapeutisch perspectief. In Nederland zijn er veel collega's die deze groepen begeleiden, en ook zonder onze opleiding een heel eind komen. Wij lopen dan eigenlijk steeds achter de feiten aan. Als wij zelf geen initiatieven ontwikkelen en niet het voortouw nemen, gaan anderen dat doen vanuit hun methodiek, maar dus niet vanuit een groepsdynamisch perspectief.'

Groepsdynamica en maatschappij

In dit tijdschrift is de laatste jaren meer aandacht besteed aan andere zaken dan de groepstherapie in engere zin, zoals enerzijds sociotherapie en vaktherapieën, en anderzijds maatschappelijke ontwikkelingen waarbij groepsprocessen een rol spelen. Is dat ook iets waar de vereniging zich mee bezig zou moeten houden?

'Ja, eigenlijk brengen onze patiënten in de groep de maatschappij al binnen. Ik denk dat beide thema's die je noemt van groot belang zijn voor onze leden. Ik vind dat je als groeps-therapeut niet alleen geïnteresseerd zou moeten zijn in wat er zich binnen jouw therapiegroep afspeelt, maar ook in wat er speelt in jouw team of in de sociotherapie, vaktherapie of in het behandelprogramma als geheel. Tegelijkertijd moet je bewust zijn van wat er in de buitenwereld gebeurt. Dus multidisciplinaire samenwerking enerzijds, en maatschappelijke ontwikkelingen anderzijds. Stigmatisering, discriminatie, *role lock* en diversiteit, sociale media – denk aan

Nitsuns *anti-group* – het zijn allemaal thema's die terugkomen in onze groepen.

Therapeuten worden door de aard van het werk vaak opgeslokt en in beslag genomen door wat er zich binnen hun behandelkamer afspeelt, maar we hebben als vereniging ook een taak hen te helpen reflecteren op de invloed van maatschappelijke aspecten op het welzijn van patiënten en eventuele morele aspecten van ons werk in de behandelkamers.'

'Als wij zelf geen initiatieven ontwikkelen en niet het voortouw nemen, gaan anderen dat doen vanuit hun methodiek, maar dus niet vanuit een groepsdynamisch perspectief'

Een van onze redactieleden, Monique Leferink op Reinink, opperde recent dat er een sectie binnen de vereniging opgericht zou kunnen worden die zich bezighoudt met groepsprocessen in de maatschappij, of dat het zinvol zou zijn op zijn minst een leesclub rond dat thema op te richten.

'Dat is een erg goed idee. Sowieso zouden er meer secties in het leven geroepen kunnen worden. Een aantal jaar geleden had je secties als Adolescenten, Kortdurend, CGt-groepen, maar die zijn allemaal als een nachtkaaars uitgegaan. Als ik op ons congres

collega's ontmoet, bruist het vaak van ideeën maar deze lijken dan niet concreet te worden. Ik zou daarom hierbij alle leden die een goed idee hebben voor een sectie of een subgroep als een leesclub en dergelijke willen oproepen zich bij het bestuur te melden. Ik vind dat we ons moeten openstellen voor elk serieus initiatief en dat secties in vrijheid moeten kunnen groeien en bloeien.

'De huidige tijd en de veranderingen in de ggz vragen ons ook om meer maatschappelijk te

'Om meer bij te dragen aan het maatschappelijk debat, zouden we minder defensief kunnen zijn en meer naar buiten kunnen treden, ook in de media'

denken. Denk aan het overheidsbeleid gericht op de participatiesamenleving en 'eigen regie'-beleid terwijl er aan de andere kant een tendens is om in korte interventies te willen werken, met projectmatige aanpakken en absurde kwaliteitssystemen. Vanuit de aard van ons vak weten we als geen ander dat mensen geen geïsoleerde individuen zijn (ook al voelt dat soms wel zo) maar in netwerken tot hun recht komen. Dat bevorderen we in groepstherapie. We zouden de kennis en vaardigheid daarvoor ook ter beschikking kunnen stellen aan professionals en organisaties buiten: aan buurtteams, gemeenten, het COA, et cetera.

'Om meer bij te dragen aan het maatschappelijk debat, zouden we minder defensief kunnen zijn en meer naar buiten kunnen treden, ook in de media. In televisieprogramma's, op de radio en in de dagbladen worden vaak de sociologen of de politicologen aan het woord gelaten als het gaat om groepsprocessen in de maatschappij. Groepstherapeuten worden daarvoor niet gevraagd, maar wij bieden ons ook niet aan. Misschien zijn we te bescheiden, zien we onszelf vooral als specialist op het terrein van de groepsdynamica binnen de ggz, maar niet als deskundige op het terrein van de groepsprocessen in de maatschappij. Neem bijvoorbeeld de discussies die nu plaatsvinden over de genderneutrale aanspreekvormen; je kunt je afvragen of het niet benoemen van verschillen juist ook weer tot gebrek aan erkenning bij groepen kan leiden. Of neem de commotie en scheuringen binnen de Turkse gemeenschap in Nederland en de rel tussen Nederland en Turkije naar aanleiding van het voorgenomen bezoek van een Turkse minister. Daar spelen groepsfenomenen maar gaat het ook over identiteit, waarden, machtsposities en via de zogenoemde Turkijedeal ook over het vluchtelingenvraagstuk. Ik ben er niet op uit dat we als vereniging standpunten binnen zo'n discours gaan innemen, maar vind dat we waar het gaat om groepsfenomenen niet stil in een hoekje moeten blijven zitten. En we zouden ons aan elkaar kunnen scherpere en daar kan de vereniging een rol in spelen. 'Ik zou ook wel wat meer discussie willen binnen de vereniging. Een goede vereniging leeft immers bij discussie. Laten we het met elkaar maar hebben over verschillende opvattingen over groepsfenomenen in de maatschappij, maar ook over de plek van de groep in de ggz, onze rol als groepstherapeuten, onze visie op zelfsturende teams of op de

'nieuwe ggz'. Als voorzitter zal ik zoeken naar momenten om de plannen die het bestuur gemaakt heeft en de plannen die we verder gaan uitwerken aan de leden ter discussie voor te leggen. In de ALV, of soms op andere bijeenkomsten, dat weet ik nog niet. Het moet aantrekkelijk voor leden zijn om daar te komen, zich te laten informeren en zich uit te spreken. De plannen kunnen er alleen maar beter van worden, en dan hebben we meer draagvlak voor verandering. En verandering is wat de klok slaat.

Je vragen nodigen me uit om fris en vrij het een en ander uit te spreken, en dat terwijl ik het bestuur als voorzitter nog niet eens in vergadering heb meegemaakt. Ik ben me ervan bewust dat er al heel veel staat in de NVGP, dankzij actieve leden, commissies en het bestuur. Alle eerdere voorzitters hebben hun eigen verdiensten gehad natuurlijk, in de context van hun tijd hebben zij het beste gedaan wat ze konden bedenken. Ik hoop dat ik deze jaren samen met het bestuur wat nieuwe accenten kan gaan leggen in de nieuwe ggz-context en ook dat ik het vertrouwen dat in mij gesteld is door mijn verkiezing waar kan maken.'

Van de voorzitter

Over naar buiten treden gesproken: je voorganger Ingrid Krijnen heeft een aantal keer gebruikgemaakt van onze rubriek Van de voorzitter, waarin zij haar mening gaf over zaken die de groepstherapie, de ggz of onze vereniging aangingen. Mogen wij ook rekenen

op een bijdrage van jouw hand in deze rubriek?

'Haha! O jee. Ik vond de stukken die mijn voorganger in het tijdschrift schreef goed geschreven en heel erg leuk, en ik vroeg me ook af hoe ze dat eigenlijk deed, omdat ze zo vrijuit schrijft. Het lijkt mij moeilijk om datgene wat ik persoonlijk vind én datgene wat ik als voorzitter van de NVGP zou willen uitdragen op een goede manier te combineren. Ik vind het op zich altijd leuk om zaken en standpunten uit te dragen, dus ik ga zeker proberen daar een goede vorm voor te vinden. Er valt veel te beschrijven, want we hebben een prachtig vak, en een leuke club.'

We hebben op dit moment een rubriek waarin we groepstherapeuten aan de hand van zes vragen uitnodigen om te vertellen wat voor hen de ziel van ons vak is. Wat is voor jou de ziel van het vak groepstherapeut?

'Dat weet ik eigenlijk niet, het is best een grote vraag, naar de ziel van een vak... Ik kan wel zeggen wat ik bijzonder vind in groepstherapie. Het moment in een beginnende groep, als groepsleden op elkaar gaan reageren en elkaar met veel betrokkenheid gaan bevragen, dat is heel erg mooi om mee te maken. Dan ervaar je de kracht van de groep, je gaat merken dat groepsleden belangrijker voor elkaar worden, en dat ze ook voor elkaar willen blijven komen. Als iemand vertelt hoe hij geraakt is door wat er door een ander groepslid ingebracht wordt, dan zie je de groep voor je ogen ontstaan. De groep wordt voor de deelnemers een belangrijk moment in de week. Dat blijft altijd weer heel erg bijzonder!'

Wilt u reageren op de ideeën van José, of heeft u zelf ideeën die u aan het bestuur zou willen voorleggen? Mail ons naar: secretariaat@groepspsychotherapie.nl